

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ
આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૩૭૨૬/૨૦૧૯

મંજૂરી અને સહી માટે:
માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૌલિક જે. શેલત

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	✓	

=====

મહેન્દ્ર ચિનુભાઈ પટેલ
વિરુદ્ધ
અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(રો) નં. ૧ તરફે શ્રી હેમલ કે. આચાર્ય (૬૦૨૧)
સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી એચ.એસ. મુનશા (૪૯૫) વતી શ્રી કિરીટ પટેલ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૌલિક જે. શેલત

તારીખ : ૨૦/૦૪/૨૦૨૬
ચુકાદો

૧. અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી હેમલ આચાર્ય અને સામાવાળાઓ તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પટેલને સાંભળવામાં આવ્યા.
૨. રૂલ તુરંત પરત કરવાપાત્ર. સામાવાળાઓ વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી એચ.એસ. મુનશા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી કિરીટ પટેલ રૂલની બજવણી સ્વીકારે છે.
- ૨.૧ સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની સંમતિથી, મામલો સુનાવણી પર લેવામાં આવે છે.
૩. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ નીચે મુજબની રાહતો માંગતી હાલની અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે:

“(એ) આ સ્પે. સિવિલ એપ્લિકેશન દાખલ કરવાની મહેરબાની કરશો.

(બી) સામાવાળા કોર્પોરેશનને જી.ડી.ઇ.એસ.ટી. પરિપત્ર નં. ૨૭૬૫, તારીખ ૦૮.૦૨.૧૯૮૯ ગેરકાયદેસર અને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ તેમજ ગુજરાત સરકાર દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા તારીખ ૨૩.૦૨.૧૯૮૬ ના જાહેરનામાના

નિયમો અને શરતો વિરુદ્ધ હોવાથી તેને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવાનો મેન્ડામસની રિટ અને/અથવા હુકમ અને/અથવા નિર્દેશ આપવાની મહેરબાની કરશો અને સામાવાળા કોર્પોરેશનને તે સંબંધિત સમયે એટલે કે જી.ડી.ઇ.એસ.ટી. ઇશ્યૂ કર્યાની તારીખથી અરજદારને રૂ. ૧૬૦૦-૨૬૬૦ (જૂના) ના પગાર ધોરણમાં મૂકવાનો વિશેષ નિર્દેશ આપવાની મહેરબાની કરશો અને સામાવાળા કોર્પોરેશનને તારીખ ૦૮.૦૨.૧૯૮૯ થી વ્યાજ સાથે તમામ આનુષંગિક લાભો સહિત એરિયર્સની રકમ ચૂકવવાનો વિશેષ નિર્દેશ આપવાની મહેરબાની કરશો.

(સી) સામાવાળા કોર્પોરેશનને તારીખ ૦૮.૦૨.૧૯૮૯ ના પરિપત્રને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવાનો નિર્દેશ આપવાની મહેરબાની કરશો અને તારીખ ૦૮.૦૨.૧૯૮૯ ના પરિપત્ર પહેલાં અરજદારને આપવામાં આવેલ પગાર ધોરણ અને અન્ય લાભો સહિત તમામ કાનૂની લાભો અરજદારને મંજૂર કરવાની મહેરબાની કરશો અને વિશેષમાં અરજદારને વ્યાજ સહિત તમામ એરિયર્સ ચૂકવવાની મહેરબાની કરશો.

(ડી) અરજીમાં જણાવેલા કારણોસર અને ન્યાયના હિતમાં

અરજદારનો કેસ એપ્રિલ-૨૦૧૯ સુધી માનનીય હાઈકોર્ટ સમક્ષ પેવિંગ હતો તે હકીકતને ધ્યાને રાખી આ સ્પે. સિવિલ એપ્લિકેશન દાખલ કરવામાં થયેલ વિલંબ માફ કરવાની મહેરબાની કરશો.”

૪. અરજોના સામાન્ય વાંચન પરથી જોઈ શકાય છે કે વર્ષ ૨૦૧૯ માં દાખલ કરાયેલી આ અરજીના આધારે અરજદાર સામાવાળા – અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન (જે હવે પછી "કોર્પોરેશન" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા તારીખ ૦૮/૦૨/૧૯૮૯ ના જી.ડી.ઈ.એસ.ટી. પરિપત્ર નં. ૨૭૬૫ ને પડકારી રહ્યા છે, જેના દ્વારા અરજદાર રૂ. ૧૬૦૦-૨૬૬૦/- ના પગાર ધોરણ માટે અરજ કરી રહ્યા છે. ઉપરોક્ત અરજો કરવામાં અરજદારના પક્ષે આશરે ૩૦ વર્ષનો ભારે અને અસાધારણ વિલંબ થયો છે કેમ કે દાવાનું કારણ વર્ષ ૧૯૮૯ માં ઉપસ્થિત થયું હતું, જે અરજદારના તારીખ ૦૮/૦૩/૧૯૮૯ ના પત્ર (એનેક્સર-ઈ, પાના નં. ૨૦) પરથી પણ જોઈ શકાય છે, અને હાલની અરજી ફક્ત વર્ષ ૨૦૧૯ માં દાખલ કરવામાં આવી છે.

૫. અરજદારનો એવો કેસ છે કે તેમને કોર્પોરેશન દ્વારા રૂ. ૧૬૦૦-૨૬૬૦/- ના પગાર ધોરણમાં મૂકવામાં આવ્યા હતા, અને કોઈપણ પૂર્વ જાણ વગર, વર્ષ ૧૯૮૯ માં તેમનો પગાર બદલીને રૂ. ૧૪૦૦-૨૩૦૦/- કરવામાં આવ્યો હતો. અરજદાર દ્વારા કોર્પોરેશનને પાઠવવામાં આવેલા ઉપરોક્ત

તારીખ ૦૮/૦૩/૧૯૮૯ ના પત્ર પરથી જોઈ શકાય છે તેમ વર્ષ ૧૯૮૯ માં જ કોર્પોરેશન દ્વારા અરજદારને ઉપરોક્ત નિર્ણયની જાણ કરવામાં આવી હતી. આ એક નિર્ણયવાદ હકીકત છે કે આ અરજી દાખલ કરવા સુધી, ભૂતકાળમાં, અરજદારે ક્યારેય કોઈપણ અદાલત સમક્ષ કોર્પોરેશનના વાદગ્રસ્ત નિર્ણયને પડકાર્યો ન હતો.

અરજદારની રજૂઆતો :

૬. અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી આચાર્ય રજૂઆત કરશે કે અરજદાર વર્ષ ૧૯૮૯ માં બે ખાતાકીય કાર્યવાહીઓનો સામનો કરી રહ્યા હતા અને જેથી, કોર્પોરેશન દ્વારા તેમને સસ્પેન્ડ કરવામાં આવ્યા હતા; અરજદાર દ્વારા સામનો કરવામાં આવેલી લાંબી મુકદ્દમાબાજી, પ્રથમ સિવિલ કોર્ટ સમક્ષ અને ત્યારબાદ લેબર કોર્ટ સમક્ષ થઈને આ અદાલત સુધી પહોંચી હોવાના કારણે, અરજદારે તે સમયે કોર્પોરેશનના વાદગ્રસ્ત નિર્ણયને પડકારવાનું ઉચિત માન્યું ન હતું. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે લેબર કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા એવોર્ડને પડકારવાના પોતાના પ્રયાસમાં કોર્પોરેશનની હાર થયા પછી વર્ષ ૨૦૧૮ માં અરજદારને કોર્પોરેશન પાસેથી નિવૃત્તિ લાભો પ્રાપ્ત થતાં, અરજદારે આ અરજી દાખલ કરીને આ અદાલત સમક્ષ વાદગ્રસ્ત નિર્ણયને પડકારવાનું નક્કી કર્યું હતું. એવી વધુ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સંબંધિત સમયે વાદગ્રસ્ત નિર્ણયને ન પડકારવામાં અરજદારના પક્ષે કોઈ ઈરાદાપૂર્વકનો વિલંબ થયો નથી.

૬.૧ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને, અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી આચાર્ય આ અદાલતને હાલની અરજી મંજૂર કરવા વિનંતી કરશે.

સામાવાળાઓની રજૂઆતો :

૭. તેનાથી વિપરીત, સામાવાળા-કોર્પોરેશન તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પટેલ ભારપૂર્વક રજૂઆત કરશે કે હાલની અરજી વિલંબ અને ક્ષતિના કારણે સંપૂર્ણપણે બાધિત છે; એ હકીકતને ધ્યાનમાં લેતાં કે અરજદાર વર્ષ ૧૯૮૯ માં કોર્પોરેશનના વાદગ્રસ્ત નિર્ણય વિશે સંપૂર્ણપણે વાકેફ હોવા છતાં, તેમણે આ અદાલત કે અન્ય કોઈપણ સક્ષમ અદાલત સમક્ષ તેને ન પડકારવાનું ઉચિત માન્યું હતું, તેથી અરજદારે વાદગ્રસ્ત નિર્ણયનો સ્વીકાર કર્યો છે.

૭.૧ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તારીખ ૧૧/૦૩/૨૦૨૪ ના રોજ દાખલ કરાયેલી તારીખ ૦૯/૦૩/૨૦૨૬ ની કોર્પોરેશન દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી વધારાની સોગંદનામા મુજબ, કોર્પોરેશને વિગતવાર સમજાવ્યું છે કે કેવી રીતે અરજદાર રૂ. ૧૬૦૦-૨૬૬૦/- નું પગાર ધોરણ મેળવવા માટે હકદાર ન હતા અને અરજદાર માટે ઉપલબ્ધ યોગ્ય પગાર ધોરણ રૂ. ૧૪૦૦-૨૩૦૦/- હતું અને તે મુજબ, અરજદારને તમામ લેણાં ચૂકવવામાં આવ્યા છે.

૭.૨ એવી વધુ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે પગાર ધોરણ નક્કી કરતી વખતે, અરજદાર દ્વારા ઉપરોક્ત પગાર ધોરણ સાથે સંમતિ દર્શાવતી બાંહેધરી પણ આપવામાં આવી હતી અને જેથી, તેમણે કોઈપણ અદાલત સમક્ષ સામાવાળા કોર્પોરેશનના નિર્ણય સામે ક્યારેય સવાલ ઉઠાવ્યો ન હતો, જેમાં સસ્પેન્શન સમયગાળા દરમિયાન ઓછું નિર્વાહ ભથ્થું મળવાની ફરિયાદ ન કરવાનો પણ સમાવેશ થાય છે.

૭.૩ વિદ્વાન વકીલ શ્રી પટેલ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે અરજદાર શરૂઆતમાં વર્ષ ૧૯૬૮ માં નરોડા નગર પંચાયત દ્વારા રોકાયેલા હતા અને સદર નગર પંચાયત સામાવાળા કોર્પોરેશન સાથે વિલીન થઈ ગઈ હતી; તે મુજબ, અરજદારને કોર્પોરેશનની નોકરીમાં સમાવવામાં આવ્યા હતા. તે સમયે, અરજદાર સદર નગર પંચાયતમાં શોપ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે સેવા આપી રહ્યા હતા અને જ્યારે તેમને કોર્પોરેશનની સેવાઓમાં મૂકવામાં આવ્યા, ત્યારે તેમની નિમણૂક હેડ ક્લાર્ક તરીકે કરવામાં આવી હતી, જે શોપ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા મેળવવામાં આવતું તે જ પગાર-ધોરણ/પગાર મેળવતા હતા.

૭.૪ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદારના પગાર-ધોરણમાં ઘટાડો કરવામાં કોર્પોરેશન દ્વારા કોઈ ગેરકાયદેસરતા આચરવામાં આવી નથી, કારણ કે સંબંધિત સમયે તે ખોટી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું. અરજદાર દ્વારા આપવામાં આવેલી બાંહેધરીને ધ્યાનમાં લેતાં, કોર્પોરેશન દ્વારા ગણતરીમાં લેવાયેલા પગાર ધોરણ કરતાં વધુ પગાર-ધોરણ

મેળવવાનો અરજદારનો વિલંબિત દાવો એ પશ્ચાતવિચાર સિવાય બીજું કંઈ નથી.

૭.૫ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને, સામાવાળાઓ તરફે શ્રી પટેલ આ અદાલતને હાલની અરજી નામંજૂર કરવા વિનંતી કરશે.

૮. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા અન્ય કોઈ વિશેષ રજૂઆતો આગળ વધારવામાં આવી નથી.

વિશ્લેષણ :

૯. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને તેમની દલીલો તથા દસ્તાવેજોનું અવલોકન કર્યા પછી, આ એક નિર્વિવાદ હકીકત છે કે અરજદારનો પગાર વર્ષ ૧૯૮૯ માં કોર્પોરેશન દ્વારા ઘટાડવામાં આવ્યો હતો અને વર્ષ ૧૯૮૯ માં જ તેમને કોર્પોરેશનના વાદગ્રસ્ત નિર્ણયની જાણ કરવામાં આવી હતી, જે અરજદાર દ્વારા કોર્પોરેશનને પાઠવવામાં આવેલા તારીખ ૦૮/૦૩/૧૯૮૯ ના પત્ર પરથી જોઈ શકાય છે. એ સાચું હોઈ શકે છે કે વર્ષ ૧૯૮૯ ના તે સમયગાળા દરમિયાન અરજદાર ખાતાકીય તપાસનો સામનો કરી રહ્યા હોવાથી સસ્પેન્ડ હતા, અને તેમણે સિટી સિવિલ કોર્ટ, અમદાવાદ અને ત્યારબાદ સંબંધિત લેબર કોર્ટનો આશરો લીધો હોઈ શકે છે, પરંતુ અરજદારની સંપૂર્ણ જાણમાં હતું કે તેમનું પગાર ધોરણ વર્ષ ૧૯૮૯ માં જ ઘટાડવામાં

આવ્યું હતું. હાલની અરજી વર્ષ ૧૯૮૯ ના કોર્પોરેશનના નિર્ણય સામે સવાલ ઉઠાવીને વર્ષ ૨૦૧૯ માં દાખલ કરવામાં આવી છે.

૧૦. પ્રથમદર્શી રીતે વાદગ્રસ્ત નિર્ણયને પડકારતી હાલની અરજી વિલંબ અને ક્ષતિના કારણે બાધિત છે. અરજદારના પક્ષેથી આવતી સ્પષ્ટતા ગળે ઉતરે તેવી નથી, કારણ કે અરજદારે, તેમના સસ્પેન્શન દરમિયાન, બદલાયેલા પગાર ધોરણના આધારે જ નિર્વાહ ભથ્થું મેળવ્યું હોવું જોઈએ. જો અરજદાર કોર્પોરેશનના વાદગ્રસ્ત નિર્ણયથી વાસ્તવમાં નારાજ થયા હોત, તો તેઓ તે સમયે ચોક્કસપણે આ અદાલતનો આશરો લીધો હોત. જો અરજદારના જણાવ્યા અનુસાર, બદલીને આપવામાં આવેલું પગાર-ધોરણ તેઓ જેના માટે હકદાર હતા તેના કરતાં ઓછું હતું, તો અરજદાર આશરે ૩૦ વર્ષ સુધી રાહ જોઈ શક્યા ન હોત. તેમ છતાં, અરજદારે સંબંધિત સમયે તે અંગે સવાલ ઉઠાવવાનું ઉચિત માન્યું ન હતું અને વર્ષ ૨૦૧૬ માં તેઓ વચનિવૃત્ત થયા ત્યાં સુધી નિષ્ક્રિય બેસી રહ્યા હતા; અને વર્ષ ૨૦૧૮ માં તમામ સેવા/નિવૃત્તિ લાભો પ્રાપ્ત થયા પછી, તેમણે તારીખ ૦૭/૦૮/૨૦૧૯ ના રોજ દાખલ કરાયેલી આ અરજી દ્વારા તારીખ ૦૮/૦૨/૧૯૮૯ ના વાદગ્રસ્ત નિર્ણયને પડકારવાનું ઉચિત માન્યું હતું.

૧૧. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ રિટ અરજી દાખલ કરવા માટે કોઈ સમયમર્યાદા નિર્ધારિત નથી તે સાચું હોઈ શકે છે. તે જ સમયે, આ અદાલત દ્વારા લિમિટેશનના કાયદાને નજરઅંદાજ કરી શકાય નહીં અને

અરજદાર જે વિવેકાધીન રાહત આ અદાલત પાસેથી માંગે છે તે કોઈ માન્ય કારણ વિના વર્ષો સુધી એકસાથે મૌન રહેલા આળસુ પક્ષકારની તરફેણમાં આપી શકાય નહીં.

૧૨. આ તબક્કે, સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા અને અન્ય વિ. લક્ષ્મી નારાયણ દાસ (મૃતક) તે કાનૂની વારસદારો મારફતે અને અન્ય - (૨૦૨૩) ૧૫ એસ.સી.સી. ૨૭૩ ના કેસમાં ભારતના માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખવો ઉચિત રહેશે, જેમાં અગાઉના કેસ કાયદાઓની નોંધ લીધા પછી માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

“૨૩. વિલંબ અને ક્ષતિ અંગે આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતો લાગુ કરતાં પહેલાં, અમે કાનૂની સ્થિતિનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય માનીએ છીએ.

૨૪. પી.એસ. સદાશિવસ્વામી વિ. સ્ટેટ ઓફ તામિલનાડુ, (૧૯૭૫) ૧ એસ.સી.સી. ૧૫૨ માં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે પોતાની ઉપર કોઈ કનિષ્ઠ વ્યક્તિને બઢતી આપવાના હુકમથી નારાજ વ્યક્તિએ આવી બઢતીના ઓછામાં ઓછા છ મહિનામાં અથવા વધુમાં વધુ એક વર્ષમાં અદાલતનો સંપર્ક કરવો જોઈએ. એવું નથી કે અદાલતો માટે અનુચ્છેદ ૨૨૬

હેઠળ તેમની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે કોઈ સમયમર્યાદા છે કે ન તો એવું છે કે એવો ક્યારેય કેસ ન હોઈ શકે જ્યાં ચોક્કસ સમય વીતી ગયા પછી અદાલતો કોઈ બાબતમાં હસ્તક્ષેપ ન કરી શકે, પરંતુ જે વ્યક્તિઓ રાહત માટે ઝડપથી સંપર્ક કરતા નથી તેમના કેસમાં અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ પોતાની અસાધારણ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાનો ઈનકાર કરવો એ અદાલતો માટે વિવેકબુદ્ધિનો યોગ્ય અને સમજદારીપૂર્વકનો ઉપયોગ હોવો જોઈએ.

૨૫. નવી દિલ્હી મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ વિ. પાન સિંહ અને અન્ય - (૨૦૦૭) ૮ એસ.સી.સી. ૨૭૮ માં આ અદાલતે એવો અભિપ્રાય આપ્યો છે કે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ રિટ અરજી દાખલ કરવા માટે કોઈ સમયમર્યાદા આપવામાં આવી નથી છતાં સામાન્ય રીતે રિટ અરજી વ્યાજબી સમયની અંદર દાખલ થવી જોઈએ. સદર કેસમાં સામાવાળાઓએ સત્તર વર્ષ પછી રિટ અરજી દાખલ કરી હતી અને અદાલતે, અગાઉ જણાવ્યા મુજબ, વિલંબ અને ક્ષતિને સુસંગત પરિબળો તરીકે ધ્યાને લીધા હતા અને વિવેકાધીન હકૂમતનો ઉપયોગ કરનાર હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમને ૨૬ કર્યો હતો.

૨૬. સ્ટેટ ઓફ ઉત્તરાંચલ અને અન્ય વિ. શ્રી શિવ ચરણ સિંહ ભંડારી અને અન્ય - (૨૦૧૩) ૧૨ એસ.સી.સી. ૧૭૮ માં આ અદાલતે વિલંબ અને ક્ષતિ અંગેના મુદ્દા પર વિચાર કરતી વખતે અવલોકન કર્યું હતું કે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ રિટ અરજી દાખલ કરવા માટે કોઈ સમય નિર્ધારિત ન હોય તો પણ તે વ્યાજબી સમયની અંદર દાખલ થવી જોઈએ. જે વ્યક્તિ વાસી દાવો રજૂ કરે છે તેને વિલંબ અને ક્ષતિના કારણે ચોક્કસપણે રાહત આપવાનો ઇનકાર કરી શકાય છે. જે કોઈ પોતાના અધિકારો પર ઊંઘી રહે છે તેણે ભોગવવું જ પડે છે.

૨૭. ચેન્નાઈ મેટ્રોપોલિટન વોટર સપ્લાય એન્ડ સીવરેજ બોર્ડ અને અન્ય વિ. ટી.ટી. મુરલી બાબુ - (૨૦૧૪) ૪ એસ.સી.સી. ૧૦૮ માં આ અદાલતે નીચે મુજબ અભિપ્રાય આપ્યો હતો: (એસ.સી.સી. પાના ૧૧૫-૧૭, પેરા ૧૩ અને ૧૫-૧૭)

“૧૩. પ્રથમ, અમે વિલંબના પાસાનો સામનો કરીશું. મહારાષ્ટ્ર સ્ટેટ રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન વિ. બળવંત રેગ્યુલર મોટર સર્વિસ, અમરાવતી અને અન્ય - એ.આઈ.આર. ૧૯૬૯

એસ.સી. ૩૨૯ માં અદાલતે લિન્ડસે પેટ્રોલિયમ કંપની વિ.
પ્રોસ્પર આર્મસ્ટ્રોંગ હર્ડ, અબ્રામ ફેરવેલ અને જોન કેમ્પ,
(૧૮૭૪) એલ.આર. ૫ પી.સી. ૨૨૧ માં સર બાન્સ પીકોક
દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલા સિદ્ધાંતનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જે નીચે
મુજબ છે: (બળવંત રેગ્યુલર મોટર સર્વિસ કેસ - ૧૯૬૮
એસ.સી.સી. ઓનલાઇન એસ.સી. ૫૪, એસ.સી.સી.
ઓનલાઇન એસ.સી. પેરા ૧૧)

૧૧. ... “હવે ઇકિપટી કોર્ટ્સમાં ક્ષતિનો સિદ્ધાંત એ કોઈ
મનસ્વી કે ટેકનિકલ સિદ્ધાંત નથી. જ્યાં ઉપાય આપવો
વ્યવહારિક રીતે અન્યાયી હોય, કાં તો એટલા માટે કે પક્ષકારે
પોતાના વર્તન દ્વારા એવું કંઈક કર્યું છે જેને વાજબી રીતે તેના
ત્યાગ સમાન ગણી શકાય, અથવા જ્યાં પોતાના વર્તન અને
ઉપેક્ષા દ્વારા તેણે, કદાચ તે ઉપાયનો ત્યાગ ન કર્યો હોવા છતાં,
સામા પક્ષકારને એવી પરિસ્થિતિમાં મૂકી દીધો છે જેમાં જો
પાછળથી તે ઉપાયનો દાવો કરવામાં આવે તો તેને મૂકવો
વાજબી ન ગણાય, આ બંને કેસોમાં, સમય વીતી જવો અને
વિલંબ અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે. પરંતુ દરેક કેસમાં, જો રાહત
સામેની દલીલ, જે અન્યથા ન્યાયી હોત, તે માત્ર વિલંબ પર

આધારિત હોય, જે વિલંબ સ્વાભાવિક રીતે લિમિટેશનના કોઈ કાયદા દ્વારા બાધ સમાન ન હોય, તો તે બચાવની માન્યતા મૂળભૂત રીતે ન્યાયસંગત સિદ્ધાંતો પર ચકાસવી જોઈએ. આવા કેસોમાં હંમેશા મહત્વના બે સંજોગો છે: વિલંબનો સમયગાળો અને તે દરમિયાન થયેલા કૃત્યોનું સ્વરૂપ, જે બંનેમાંથી કોઈપણ પક્ષકારને અસર કરી શકે અને ઉપાયના સંબંધમાં એક અથવા બીજો માર્ગ અપનાવવામાં ન્યાય અથવા અન્યાયનું સંતુલન સર્જી શકે.” (લિન્ડસે પેટ્રોલિયમ કંપની કેસ, પી.સી. પાના ૨૩૯-૪૦)’

૧૫. સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. અને અન્ય વગેરે વિ. નંદલાલ જયસ્વાલ અને અન્ય વગેરે, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૭ એસ.સી. ૨૫૧ માં અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે: (એસ.સી.સી. પાનું ૫૯૪ પેરા ૨૪)

‘૨૪. ... એ સુસ્થાપિત છે કે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ યોગ્ય રિટ જારી કરવાની હાઈકોર્ટની સત્તા વિવેકાધીન છે અને હાઈકોર્ટ પોતાની વિવેકબુદ્ધિના ઉપયોગમાં સામાન્ય રીતે ધીમા

અને આળસુ અથવા સંમતિ આપનારા અને નિષ્ક્રિય વ્યક્તિઓને સહાય કરતી નથી. જો અરજદારના પક્ષે અસાધારણ વિલંબ થયો હોય અને આવા વિલંબની સંતોષકારક સ્પષ્ટતા કરવામાં ન આવી હોય, તો હાઈકોર્ટ તેની રિટ હક્કમતના ઉપયોગમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો અને રાહત આપવાનો ઇનકાર કરી શકે છે. ક્ષતિ અથવા વિલંબના આ નિયમનો વિકાસ સંખ્યાબંધ પરિબલો પર આધારિત છે. હાઈકોર્ટ સામાન્ય રીતે રિટ હક્કમત હેઠળના અસાધારણ ઉપાયનો વિલંબિત આશરો લેવાની મંજૂરી આપતી નથી કારણ કે તેનાથી ગૂંચવણ અને જાહેર અગવડતા સર્જવાની અને તેની સાથે નવા અન્યાય થવાની સંભાવના રહે છે. દરમિયાનના સમયગાળામાં ત્રાહિત પક્ષકારોના અધિકારો ઉદ્ભવ્યા હોઈ શકે છે.

...

૧૬. આમ, વિલંબ અને ક્ષતિના સિદ્ધાંતને સહેલાઈથી બાજુ પર મૂકી શકાય નહીં. રિટ કોર્ટે આપવામાં આવેલી સ્પષ્ટતા અને તેની સ્વીકાર્યતાનું વજન કરવું જરૂરી છે. અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે તે એક અસાધારણ અને ન્યાયસંગત હક્કમતનો ઉપયોગ કરી રહી છે. એક બંધારણીય અદાલત તરીકે નાગરિકોના અધિકારોનું રક્ષણ કરવાની તેની ફરજ છે પરંતુ

સાથે સાથે તેણે એ પ્રાથમિક સિદ્ધાંત પ્રત્યે પણ સજાગ રહેવું
પડશે કે જ્યારે કોઈ નારાજ વ્યક્તિ, પૂરતા કારણ વગર, પોતાની
અનુકૂળતા કે મોજશોખ મુજબ અદાલતનો સંપર્ક કરે છે, ત્યારે
અદાલત વિલંબિત તબક્કે આ વિવાદની સુનાવણી કરવી
જોઈએ કે નહીં તેની ઝીણવટભરી તપાસ કરવાની કાનૂની
જવાબદારી હેઠળ હોય છે. એ નોંધી લેવું જોઈએ કે વિલંબ
ન્યાયની આડે આવે છે. અમુક સંજોગોમાં વિલંબ અને ક્ષતિ
ઘાતક ન હોઈ શકે પરંતુ મોટાભાગના સંજોગોમાં અસાધારણ
વિલંબ અદાલતના દરવાજા ખટખટાવનાર પક્ષકાર માટે માત્ર
વિનાશ જ નોતરે છે. વિલંબ પક્ષકારના પક્ષે નિષ્ક્રિયતા અને
અક્રિયતા દર્શાવે છે—એવો પક્ષકાર જે મૂળભૂત સિદ્ધાંતો ભૂલી
ગયો છે, એટલે કે "વિલંબ એ સમયનો સૌથી મોટો ચોર છે"
અને બીજું, કાયદો કોઈને ઊંઘી રહેવા અને રાખમાંથી સજીવન
થતા ફીનિક્સ પક્ષીની જેમ જાગવાની મંજૂરી આપતો નથી.
વિલંબ જોખમ લાવે છે અને વિવાદને નુકસાન પહોંચાડે છે.

૧૭. ... અદાલત પાસેથી આવી આળસુ વ્યક્તિઓને છૂટછાટ
આપવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી.”

૨૮. સ્ટેટ ઓફ જમ્મુ એન્ડ કાશ્મીર વિ. આર.કે. ઝાલપુરી અને

અન્ય - (૨૦૧૫) ૧૫ એસ.સી.સી. ૬૦૨ માં આ અદાલતે નીચે
મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

૨૮. અન્ય એક પાસાનું વર્ણન કરવાની જરૂર છે. રિટ અરજીનો નિર્ણય કરતી વખતે રિટ કોર્ટે મુકદ્દમાબાજીના સ્વરૂપ અને તેનાથી થનારા સંભવિત પરિણામો પ્રત્યે સજાગ રહેવું જરૂરી છે. ખોટા હુકમ અથવા પગલાં ન લેવા સામે વાજબી સમયમાં સવાલ ઉઠાવી શકાય છે. જે વ્યક્તિ સાથે અન્યાય થયો હોવાનું કહેવાય છે તે પોતાના અધિકાર પર ઊંઘી રહી શકે નહીં અને ત્યાર પછી એવું કહી શકે નહીં કે તે તેની સામે રજૂઆત કરી રહ્યો હતો.

૨૯. ઉપરોક્ત મતને આ અદાલતે ત્રિદીપ કુમાર ડિંગાલ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ ડબ્લ્યુ.બી. અને અન્ય - (૨૦૦૯) ૧ એસ.સી.સી. ૭૬૮ માં અનુસર્યો હતો.

૩૦. ત્યારબાદ, આ અદાલતની બંધારણીય પીઠે અસગર ઇબ્રાહીમ અમીન વિ. લાઇફ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા - (૨૦૧૬) ૧૩ એસ.સી.સી. ૭૯૭ માં વિલંબ અને ક્ષતિના સિદ્ધાંત પર વિચારણા કરતાં, અને સ્ટેટ ઓફ જે એન્ડ

કે વિ. આર.કે. ઝાલપુરી (ઉપર મુજબ) ના ચુકાદાને અનુસરતાં ઠરાવ્યું હતું કે વિલંબ ન્યાયસંગતતાને પરાસ્ત કરે છે. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ અને અન્ય વિ. શ્રી લાલ મીણા, - (૨૦૧૯) ૪ એસ.સી.સી. ૪૭૯ માં વિલંબ અને ક્ષતિના સિદ્ધાંત પર વિચાર કરતાં નીચે મુજબ અભિપ્રાય આપ્યો હતો: (એસ.સી.સી. પાનું ૪૯૮, પેરા ૩૭-૩૮)

“૩૭. અમે એ પણ શોધી શકીએ છીએ કે અપીલકર્તા વર્ષો સુધી શાંત રહ્યા અને આ અદાલતે ત્યારબાદ શીલ કુમાર જૈન વિ. ન્યૂ ઇન્ડિયા એશ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ, (૨૦૧૧) ૧૨ એસ.સી.સી. ૧૯૭ માં એક ચોક્કસ મત લીધો હોવાથી અપીલકર્તા જેવા વાસી દાવાઓને આ સંબંધે ઉઠાવવાનો અધિકાર મળતો નથી. વાસ્તવમાં અપીલકર્તા ચુકાદાની ઘોષણા પછી પણ લગભગ બે વર્ષથી વધુ સમય સુધી આ બાબત પર ઊંઘતા રહ્યા હતા.

૩૮. આમ, માંગવામાં આવેલી રાહત મેળવવા માટે આ અદાલતનો સંપર્ક કરવાનો અપીલકર્તાનો પ્રયાસ સ્પષ્ટપણે એક દુસ્સાહસ છે, જે ફગાવી દેવાને પાત્ર છે, અને અપીલ નામંજૂર કરવામાં આવે છે.”

૩૧. ભારત કોર્કિંગ કોલ લિમિટેડ અને અન્ય વિ. શ્યામ કિશોર સિંહ - (૨૦૨૦) ૩ એસ.સી.સી. ૪૧૧ માં સેવા નોંધમાં જન્મ તારીખમાં ફેરફારની માંગ કરતી મોડેથી દાખલ કરાયેલી અરજીને નામંજૂર કરતી વખતે આ અદાલતે વિલંબ અને ક્ષતિ અંગેના મુદ્દા પર વિચાર કર્યો હતો.

૩૨. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિ. એન. મુરુગેસન અને અન્ય - (૨૦૨૨) ૨ એસ.સી.સી. ૨૫ માં આ અદાલતે વિલંબ અને ક્ષતિના મુદ્દા પર વિચાર કર્યો હતો. તેમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે પક્ષકારના પક્ષે કાયદા અનુસાર જરૂરી કૃત્ય કરવામાં બેદરકારી એ રાહત અથવા ઉપાય મેળવવામાં તેના માર્ગમાં અવરોધરૂપ બનવી જ જોઈએ. અદાલતે બે આવશ્યક પરિબળો નક્કી કર્યા એટલે કે પ્રથમ, વિલંબનો સમયગાળો અને બીજું, દરમિયાનના સમયગાળા દરમિયાન થયેલા વિકાસ. ઉપાય મેળવવામાં વિલંબ આવા અધિકારના ત્યાગ સમાન ગણાશે. ઉપરોક્ત કેસના સુસંગત પેરા ૨૦ થી ૨૨ નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવ્યા છે: (એસ.સી.સી. પાના ૩૭-૩૮)

“૨૦. વિલંબ, ક્ષતિ અને મૌન સંમતિને સંચાલિત કરતા સિદ્ધાંતો ઘણી વખત ઓવરલેપિંગ અને એકબીજા સાથે જોડાયેલા હોય છે. તેમ છતાં, તેમની વિશિષ્ટ લાક્ષણિકતાઓ અને વિશિષ્ટ તત્વો છે. કોઈ કહી શકે કે વિલંબ એ મુખ્ય વર્ગ છે જેના પેટા-વર્ગ ક્ષતિ અને મૌન સંમતિ છે. તેવી જ રીતે, ક્ષતિને મૌન સંમતિ નામના પેટા-વર્ગ માટે મુખ્ય વર્ગ કહી શકાય. જો કે, એવો કેસ હોઈ શકે છે જ્યાં મૌન સંમતિ સંકળાયેલી હોય, પરંતુ ક્ષતિ નહીં. આ સિદ્ધાંતો કોમન લો સિદ્ધાંતો છે, અને કદાચ કોઈ ઓળખી શકે છે કે આ સિદ્ધાંતો વિવિધ કાયદાઓમાં સ્થાન મેળવે છે જે મર્યાદાના સમયગાળાને પ્રતિબંધિત કરે છે અને ચોક્કસ સંજોગોમાં માફીની બિન-વિચારણાનું નિર્માણ કરે છે. કાયદાના કડક અમલ કરતાં અદાલતની સમજદારીની જરૂરિયાત ધરાવતી પ્રેક્ટિસ દ્વારા તેઓ લાગુ થવા માટે બંધાયેલા છે. આ વિભાવનાઓને સંચાલિત કરતો અંતર્ગત સિદ્ધાંત એસ્ટોપેલનો રહેશે. પૂર્વગ્રહનો પ્રશ્ન પણ અદાલત દ્વારા ધ્યાને લેવાનો એક મહત્વપૂર્ણ મુદ્દો છે.

૨૧. "લેચીસ" (ક્ષતિ) શબ્દ ફ્રેન્ચ ભાષા પરથી ઉતરી આવ્યો છે જેનો અર્થ "બેદરકારી અને ઢીલાશ" થાય છે. આમ તે સામા પક્ષકારને પૂર્વગ્રહ પહોંચાડતી વખતે ન્યાયસંગત રાહત સાથે

સંકળાયેલા દાવાને આગળ ધપાવવામાં ગેરવાજબી વિલંબ અથવા બેદરકારીનો સમાવેશ કરે છે. અધિકારનો દાવો કરતી વખતે પક્ષકાર દ્વારા કાયદા અનુસાર જરૂરી એવું કૃત્ય કરવામાં આ ઉપેક્ષા છે, અને તેથી, તે પક્ષકારને રાહત અથવા ઉપાય મેળવવાના માર્ગમાં અવરોધરૂપ બનવી જ જોઈએ.

૨૨. ધ્યાને લેવાના બે આવશ્યક પરિબલો વિલંબનો સમયગાળો અને તે અંતરાલ દરમિયાન થયેલા કૃત્યોનું સ્વરૂપ છે. જેમ જણાવ્યું તેમ, મધ્યવર્તી સમયગાળામાં સ્થિતિમાં પરિવર્તન ઉપરાંત અદાલતનો સંપર્ક કરનાર પક્ષકારના પક્ષે મૌન સંમતિનો પણ તેમાં સમાવેશ થશે. તેથી, પોતાના દરવાજા ખટખટાવનાર એવા પક્ષકારને ઇક્વિટી કોર્ટ દ્વારા ઉપાય આપવો અયોગ્ય રહેશે જેના કૃત્યો આવા અધિકારનો ત્યાગ દર્શાવતા હોય. પોતાના આચરણ દ્વારા, તેણે સામા પક્ષકારને એક વિશિષ્ટ પરિસ્થિતિમાં મૂકી દીધો છે, અને તેથી, અદાલત સમક્ષ પડકારની સુવિધા આપવી ગેરવાજબી ગણાશે. આમ, ઇક્વિટી પર પોતાના આચરણ માટે જવાબદાર વ્યક્તિને ઉપાય મેળવવાની મંજૂરી આપવામાં આવે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી.”

૩૩. છેવટે, પેરા ૩૭ અને ૩૮ માં, નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું: (યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિ. એન. મુરગેસન અને અન્ય, – (૨૦૨૨) ૨ એસ.સી. ૨૫), (એસ.સી.સી. પાના ૫૧-૫૨)

“૩૭. અમે આ કેસ સાથે સંબંધ ધરાવતા કાયદાના સિદ્ધાંતોની ચર્ચા કરી ચૂક્યા છીએ. ... આ મુદ્દો ઉઠાવવામાં અસ્પષ્ટ અને સુનિયોજિત અનિચ્છા હતી.

૩૮. ...તેથી, વિલંબ, ક્ષતિને સંચાલિત કરતા સિદ્ધાંત પર ... સામાવાળા નં. ૧ ને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ નો આશરો લઈને કોઈ રાહત આપવી જોઈતી ન હતી.”

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૧૨.૧ મૃન્મય મૈત્રી વિ. છંદા કોલે અને અન્ય - (૨૦૨૪) ૧૫ એસ.સી.સી.

૨૧૫ ના કેસમાં ભારતના માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના અન્ય એક ચુકાદા પર આધાર રાખવો પણ ઉચિત રહેશે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“[૧૧] રિટ અરજી દાખલ કરવા માટે કોઈ નિશ્ચિત સમયમર્યાદા નિર્ધારિત નથી તેમાં કોઈ શંકા નથી. તેમ છતાં, જ્યારે રિટ કોર્ટની અસાધારણ હકૂમતનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, ત્યારે એ જોવાનું રહે છે કે શું વાજબી સમયમાં તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે કે કેમ અને રજૂઆતો સબમિટ કરવાથી પણ મૃત કારણ પુનર્જીવિત થશે નહીં અથવા જે દાવાનું કુદરતી મૃત્યુ થઈ ચૂક્યું છે તે કારણ પુનર્જીવિત થશે નહીં. આવા સંજોગોમાં માત્ર વિલંબ અને ક્ષતિના આધારે જ અપીલ નામંજૂર થવી જોઈએ અથવા અરજદારને બિન-હકદાર ઠેરવવા જોઈએ. જો એવું જણાય કે રિટ અરજદાર વિલંબ અને ક્ષતિનો દોષિત છે, તો હાઈકોર્ટે તે એકમાત્ર આધારે જ અરજી નામંજૂર કરવી જોઈએ, કારણ કે રિટ અદાલતોએ આવા આગસુ પક્ષકારને પોતાની જ ભૂલનો લાભ લેવાની મંજૂરી આપવામાં સામેલ થવાનું નથી. એ સાચું છે કે મૂળભૂત અધિકારનો કોઈ ત્યાગ હોઈ શકે નહીં પરંતુ અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ વિવેકાધીન હકૂમતનો ઉપયોગ કરતી વખતે, હાઈકોર્ટે રિટ અદાલતનો સંપર્ક કરવામાં અરજદારના પક્ષે થયેલા વિલંબ અને ક્ષતિને અનિવાર્યપણે ધ્યાનમાં લેવી પડશે. ત્રિદીપ કુમાર ડિંગાલ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ ડબ્લ્યુ.બી. અને અન્ય, ૨૦૦૯ ૧ એસ.સી.સી. ૭૬૮ ના કેસમાં

આ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

"૫૬. અમે દલીલને સમર્થન આપવામાં અસમર્થ છીએ. એમાં કોઈ શંકા નથી કે મૂળભૂત અધિકારનો કોઈ ત્યાગ હોઈ શકે નહીં. પરંતુ બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨, ૨૨૬, ૨૨૭ અથવા ૧૩૬ હેઠળ વિવેકાધીન હક્કમતનો ઉપયોગ કરતી વખતે, આ અદાલત અમુક પરિબલોને ધ્યાનમાં લે છે અને આવી બાબતોમાંની એક બાબત એ છે કે રિટ અદાલતનો સંપર્ક કરવામાં અરજદારના પક્ષે વિલંબ અને ક્ષતિ. એ સુસ્થાપિત છે કે રિટ જારી કરવાની સત્તા વિવેકાધીન છે. બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ અથવા ૨૨૬ હેઠળ રાહત આપવાનો ઇનકાર કરવા માટેના કારણો પૈકીનું એક કારણ એ છે કે અરજદાર વિલંબ અને ક્ષતિનો દોષિત છે.

૫૭. જો અરજદાર રિટ કોર્ટની હક્કમતનો ઉપયોગ કરવા માંગતો હોય, તો તેણે શક્ય તેટલી વહેલી તકે વાજબી તકે અદાલતમાં આવવું જોઈએ. રિટ માટે અરજી કરવામાં અસાધારણ વિલંબ ખરેખર આવી વિવેકાધીન હક્કમતનો ઉપયોગ કરવાનો ઇનકાર કરવા માટેનું એક યોગ્ય કારણ બનશે. આ સિદ્ધાંતનો અંતર્ગત ઉદ્દેશ વાસી દાવાઓની રજૂઆતને પ્રોત્સાહિત ન કરવાનો અને

જે બાબતોનો નિકાલ થઈ ચૂક્યો છે અથવા જે બાબતો પતી ગઈ છે અથવા જ્યાં દરમિયાનના સમયમાં ત્રાહિત પક્ષકારોના અધિકારો પ્રાપ્ત થઈ ચૂક્યા છે તેને ફરીથી ન ખોલવાનો છે (જુઓ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. વિ. ભૈલાલ ભાઈ, ૧૯૬૪ એ.આઈ.આર.(એસ.સી.) ૧૦૦૬ : (૧૯૬૪) ૬ એસ.સી.આર. ૨૬૧, મૂળ મિલ્સ લિમિટેડ વિ. ઇન્ડસ્ટ્રિયલ કોર્ટ, ૧૯૬૭ એ.આઈ.આર.(એસ.સી.) ૧૪૫૦ અને ભૂપ સિંહ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૧૯૯૨ ૩ એસ.સી.સી. ૧૩૬ : (૧૯૯૨) ૨૧ એ.ટી.સી. ૬૭૫ : (૧૯૯૨) ૨ એસ.સી.આર. ૯૬૯). આ સિદ્ધાંત મૂળભૂત અધિકારના ઉલ્લંઘનના કેસમાં પણ લાગુ પડે છે (જુઓ તિલોકચંદ મોતીચંદ વિ. એચ.બી. મુનશી, ૧૯૬૯ ૧ એસ.સી.સી. ૧૧૦, દુર્ગા પ્રસાદ વિ. ચીફ કંટ્રોલર ઓફ ઇમ્પોર્ટ્સ એન્ડ એક્સપોર્ટ્સ, ૧૯૬૯ ૧ એસ.સી.સી. ૧૮૫ અને રવીન્દ્રનાથ બોઝ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૧૯૭૦ ૧ એસ.સી.સી. ૮૪).

૫૮. કોઈ વ્યક્તિ અદાલતનો સંપર્ક ક્યારે કરી શકે તે અંગે કોઈ મહત્તમ મર્યાદા નથી અને કોઈ લઘુત્તમ મર્યાદા નથી. પ્રશ્ન વિવેકબુદ્ધિનો છે અને અદાલત સમક્ષ રહેલી હકીકતોના આધારે

દરેક કેસ મુજબ અલગ અલગ રીતે નક્કી કરવાનો રહે છે. તે મૂળભૂત અધિકારનો શું ભંગ થયો છે અને કયા ઉપાયનો દાવો કરવામાં આવ્યો છે અને વિલંબ ક્યારે અને કેવી રીતે થયો તેના પર નિર્ભર રહેશે."

[૧૨] કાર્પોરેટ પાવર કોર્પોરેશન લિમિટેડ અને અન્ય વિ. કે. થંગપ્પન અને અન્ય, ૨૦૦૬ ૪ એસ.સી.સી. ૩૨૨ માં આ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા સિદ્ધાંતોની નોંધ લેવી યોગ્ય છે, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જો અરજદારના પક્ષે પોતાના અધિકારનો દાવો કરવામાં બેદરકારી અથવા ક્ષતિ હોય તો હાઈકોર્ટ અસાધારણ હકૂમતનો ઉપયોગ કરવાનો ઇનકાર કરી શકે છે. તેમાં વધુમાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે:

"૬. જ્યારે હાઈકોર્ટ બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ પોતાની વિવેકાધીન સત્તાઓનો ઉપયોગ કરે છે ત્યારે વિલંબ અથવા ક્ષતિ એ ધ્યાનમાં રાખવાના પરિબળો પૈકીનું એક છે. યોગ્ય કેસમાં હાઈકોર્ટ પોતાની અસાધારણ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાનો ઇનકાર કરી શકે છે જો અરજદારના પક્ષે પોતાના અધિકારનો દાવો કરવામાં એવી બેદરકારી અથવા ક્ષતિ હોય કે જે સમય વીતી જવા અને અન્ય સંજોગો સાથે મળીને સામા

પક્ષકારને પૂર્વગ્રહ પહોંચાડે છે. જ્યાં મૂળભૂત અધિકાર સંકળાયેલો હોય ત્યાં પણ આ બાબત અદાલતની વિવેકબુદ્ધિમાં રહે છે, જેમ કે દુર્ગા પ્રસાદ વિ. ચીફ કંટ્રોલર ઓફ ઇમ્પોર્ટ્સ એન્ડ એક્સપોર્ટ્સ, ૧૯૬૯ ૧ એસ.સી.સી. ૧૮૫ : એ.આઇ.આર. ૧૯૭૦ એસ.સી. ૭૬૯ માં દર્શાવવામાં આવ્યું છે. અલબત્ત, વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ ન્યાયિક અને વાજબી રીતે થવો જોઈએ.

૭. આ સંબંધમાં લિન્ડસે પેટ્રોલિયમ કંપની વિ. પ્રોસ્પર આર્મસ્ટ્રોંગ હર્ડ, ૧૮૭૪ ૫ પી.સી. ૨૨૧ : ૨૨ ડબ્લ્યુ.આર. ૪૯૨ (પી.સી. પાનું ૨૩૯) માં સર બાર્નેસ પીકોક દ્વારા જે જણાવવામાં આવ્યું હતું તેને આ અદાલત દ્વારા મૂળ મિલ્સ લિમિટેડ વિ. એમ.આર. મહેર, ૧૯૬૭ એ.આઇ.આર.(એસ.સી.) ૧૪૫૦ અને મહારાષ્ટ્ર એસ.આર.ટી.સી. વિ. શ્રી બળવંત રેગ્યુલર મોટર સર્વિસ, ૧૯૬૯ ૧ એસ.સી.આર. ૮૦૮ : એ.આઇ.આર. ૧૯૬૯ એસ.સી. ૩૨૯ માં માન્ય રાખવામાં આવ્યું હતું. સર બાર્નેસે જણાવ્યું હતું:

'હવે, ઇક્વિટી કોર્ટ્સમાં ક્ષતિનો સિદ્ધાંત એ કોઈ મનસ્વી કે

ટેકનિકલ સિદ્ધાંત નથી. જ્યાં ઉપાય આપવો વ્યવહારિક રીતે અન્યાયી હોય કાં તો એટલા માટે કે પક્ષકારે પોતાના વર્તન દ્વારા એવું કંઈક કર્યું છે જેને વાજબી રીતે તેના ત્યાગ સમાન ગણી શકાય, અથવા જ્યાં પોતાના વર્તન અને ઉપેક્ષા દ્વારા તેણે કદાચ તે ઉપાયનો ત્યાગ ન કર્યો હોવા છતાં, સામા પક્ષકારને એવી પરિસ્થિતિમાં મૂકી દીધો છે જેમાં જો પાછળથી તે ઉપાયનો દાવો કરવામાં આવે તો તેને મૂકવો વાજબી ન ગણાય, આ બંને કેસોમાં, સમય વીતી જવો અને વિલંબ અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે. પરંતુ દરેક કેસમાં, જો રાહત સામેની દલીલ, જે અન્યથા ન્યાયી હોત, તે માત્ર વિલંબ પર આધારિત હોય, જે વિલંબ સ્વાભાવિક રીતે લિમિટેશનના કોઈ કાયદા દ્વારા બાધ સમાન ન હોય, તો તે બચાવની માન્યતા મૂળભૂત રીતે ન્યાયસંગત સિદ્ધાંતો પર ચકાસવી જોઈએ. આવા કેસોમાં હંમેશા મહત્વના બે સંજોગો છે: વિલંબનો સમયગાળો અને તે અંતરાલ દરમિયાન થયેલા કૃત્યોનું સ્વરૂપ, જે બંનેમાંથી કોઈપણ પક્ષકારને અસર કરી શકે અને ઉપાયના સંબંધમાં એક અથવા બીજો માર્ગ અપનાવવામાં ન્યાય અથવા અન્યાયનું સંતુલન સર્જી શકે.'

૮. આ અદાલતના કેટલાક ચુકાદાઓની નોંધ લેવી યોગ્ય રહેશે

જેમાં બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ ના સંબંધમાં આ પાસાની ચર્ચા કરવામાં આવી છે. એ સ્પષ્ટ છે કે તે અનુચ્છેદના સંદર્ભમાં જે જાણવામાં આવ્યું છે તે સવિશેષ બળપૂર્વક અનુચ્છેદ ૨૨૬ ને લાગુ પડશે. સ્વીટ્ઝરલેન્ડ બોર્ડ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૧૯૭૦ ૧ એસ.સી.સી. ૮૪ : એ.આઇ.આર. ૧૯૭૦ એસ.સી. ૪૭૦ માં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે કોઈપણ વાજબી સ્પષ્ટતા વગર અસાધારણ વિલંબ પછી અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ આ અદાલતનો સંપર્ક કરનાર અરજદારને કોઈ રાહત આપી શકાય નહીં. એવું જાણવામાં આવ્યું હતું કે જોકે અનુચ્છેદ ૩૨ પોતે એક ખાતરીપૂર્વકનો અધિકાર છે, પરંતુ તેના પરથી એવું ફલિત થતું નથી કે બંધારણના ઘડવૈયાઓનો એવો આશય હતો કે આ અદાલતે તમામ સિદ્ધાંતોની અવગણના કરવી જોઈએ અને અસાધારણ વિલંબ પછી દાખલ કરાયેલી અરજીઓમાં રાહત આપવી જોઈએ.

૯. સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. વિ. નંદલાલ જયસ્વાલ, ૧૯૮૬ ૪ એસ.સી.સી. ૫૬૬ : એ.આઇ.આર. ૧૯૮૭ એસ.સી. ૨૫૧ માં જાણવામાં આવ્યું હતું કે હાઈકોર્ટ પોતાની વિવેકબુદ્ધિના ઉપયોગમાં સામાન્ય રીતે ધીમા અને આળસુ અથવા સંમતિ આપનારા અને નિષ્ક્રિય વ્યક્તિઓને સહાય કરતી નથી. જો

અરજદારના પક્ષે અસાધારણ વિલંબ થયો હોય અને આવા વિલંબની સંતોષકારક સ્પષ્ટતા ન કરવામાં આવી હોય, તો હાઈકોર્ટ પોતાની રિટ હક્કૂમતના ઉપયોગમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો અને રાહત આપવાનો ઇનકાર કરી શકે છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ નિયમ સંખ્યાબંધ પરિબલો પર આધારિત છે. હાઈકોર્ટ સામાન્ય રીતે અસાધારણ ઉપાયનો વિલંબિત આશરો લેવાની મંજૂરી આપતી નથી કારણ કે તેનાથી ગૂંચવણ અને જાહેર અગવડતા સર્જવાની અને તેની સાથે નવા અન્યાય થવાની સંભાવના રહે છે, અને જો ગેરવાજબી વિલંબ પછી રિટ હક્કૂમતનો ઉપયોગ કરવામાં આવે, તો તેની અસર માત્ર હાલાકી અને અગવડતા જ નહીં પરંતુ ત્રાહિત પક્ષકારો પર અન્યાય કરવાની પણ થઈ શકે છે. એ બાબત દર્શાવવામાં આવી હતી કે જ્યારે રિટ હક્કૂમતનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે દરમિયાન ત્રાહિત પક્ષકારોના અધિકારોના સર્જન સાથે જોડાયેલો અસ્પષ્ટ વિલંબ એ એક મહત્વપૂર્ણ પરિબલ છે જે હાઈકોર્ટ આવી હક્કૂમતનો ઉપયોગ કરવો કે નહીં તે નક્કી કરવામાં પણ ધ્યાને લે છે."

[૧૩] વિલંબ અને ક્ષતિનું પાસું વિવેકાધીન રાહત મંજૂર કરવા સામે ગેરલાયક ઠેરવશે તે બાબતનો પુનરોચ્ચાર કરતાં, આ

અદાલતે ચેન્નાઈ મેટ્રોપોલિટન વોટર સપ્લાય એન્ડ સીવરેજ
બોર્ડ અને અન્ય વિ. ટી.ટી. મુરલી બાબુ, ૨૦૧૪ જ એસ.સી.સી.
૧૦૮ ના કેસમાં ઠરાવ્યું છે:

"૧૬. આમ, વિલંબ અને ક્ષતિના સિદ્ધાંતને સહેલાઈથી બાજુ
પર મૂકી શકાય નહીં. રિટ કોર્ટે આપવામાં આવેલી સ્પષ્ટતા અને
તેની સ્વીકાર્યતાનું વજન કરવું જરૂરી છે. અદાલતે ધ્યાનમાં
રાખવું જોઈએ કે તે એક અસાધારણ અને ન્યાયસંગત હકૂમતનો
ઉપયોગ કરી રહી છે. એક બંધારણીય અદાલત તરીકે
નાગરિકોના અધિકારોનું રક્ષણ કરવાની તેની ફરજ છે પરંતુ
સાથે સાથે તેણે એ પ્રાથમિક સિદ્ધાંત પ્રત્યે પણ સજાગ રહેવું
પડશે કે જ્યારે કોઈ નારાજ વ્યક્તિ, પૂરતા કારણ વગર, પોતાની
અનુકૂળતા કે મોજશોખ મુજબ અદાલતનો સંપર્ક કરે છે, ત્યારે
અદાલત વિલંબિત તબક્કે આ વિવાદની સુનાવણી કરવી
જોઈએ કે નહીં તેની ઝીણવટભરી તપાસ કરવાની કાનૂની
જવાબદારી હેઠળ હોય છે. એ નોંધી લેવું જોઈએ કે વિલંબ
ન્યાયની આડે આવે છે. અમુક સંજોગોમાં વિલંબ અને ક્ષતિ
ઘાતક ન હોઈ શકે પરંતુ મોટાભાગના સંજોગોમાં અસાધારણ
વિલંબ અદાલતના દરવાજા ખટખટાવનાર પક્ષકાર માટે માત્ર
વિનાશ જ નોતરે છે. વિલંબ પક્ષકારના પક્ષે નિષ્ક્રિયતા અને

અક્રિયતા દર્શાવે છે—એવો પક્ષકાર જે મૂળભૂત સિદ્ધાંતો ભૂલી
ગયો છે, એટલે કે "વિલંબ એ સમયનો સૌથી મોટો ચોર છે"
અને બીજું, કાયદો કોઈને ઊંઘી રહેવા અને રાખમાંથી સજીવન
થતા ફીનિક્સ પક્ષીની જેમ જાગવાની મંજૂરી આપતો નથી.
વિલંબ જોખમ લાવે છે અને વિવાદને નુકસાન પહોંચાડે છે."

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૧૩. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંત અને હાલના કેસની હકીકતો પર તેના અમલીકરણને
ધ્યાનમાં રાખીને, મારો એવો સુવિચારિત અભિપ્રાય છે કે આ અરજી
વિલંબ અને ક્ષતિના કારણે બાધિત છે અને તેથી આ આધારે તેને નામંજૂર
કરવાની જરૂર છે. આ અદાલતનો એવો દ્રઢ મત છે કે ત્રણ દાયકા સુધી
મૌન રહીને રિપ વેન વિંકલની જેમ જાગેલા અરજદારની તરફેણમાં કોઈ
વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરી શકાય નહીં.

૧૪. ઉપરોક્ત પાસા ઉપરાંત, આ અદાલતે કેસના ગુણદોષની પણ તપાસ કરી
છે. સામાવાળા – કોર્પોરેશને તારીખ ૦૮/૦૩/૨૦૨૬ નું વધારાનું
સોગંદનામું દાખલ કર્યું છે, જેમાં એ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે અરજદાર શા
માટે રૂ. ૧૬૦૦-૨૬૬૦/- ના પગાર ધોરણ માટે હકદાર ન હતા. સદર
સોગંદનામાના પેરા ૨ થી ૬ નો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે, જે નીચે મુજબ
વંચાય છે:-

“૨. સામાવાળા અત્યંત આદરપૂર્વક રજૂઆત કરે છે કે માનનીય અદાલતે હાલની સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૩૭૨૬/૨૦૧૯ ની કાર્યવાહી સાંભળી હતી અને તારીખ ૦૫.૦૨.૨૦૨૬ નો હુકમ પસાર કર્યો હતો અને તે હુકમની નકલ આ સાથે જોડવામાં આવી છે અને તેને એનેક્ષર-એ તરીકે અંકિત કરવામાં આવી છે. નમ્રતાપૂર્વક રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અહીંના અરજદાર તારીખ ૦૧.૧૨.૧૯૬૮ થી નરોડા નગર પંચાયતના કર્મચારી હતા. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અરજદારને નરોડા નગર પંચાયત દ્વારા નોકરી પર રાખવામાં આવ્યા હતા અને તેમણે ત્યાં વિવિધ ક્ષમતાઓમાં કામ કર્યું હતું. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે ગુજરાત સરકાર દ્વારા તેના શહેરી વિકાસ અને શહેરી ગૃહનિર્માણ વિભાગમાં બહાર પાડવામાં આવેલા જાહેરનામાના અનુસંધાનમાં નરોડા નગર પંચાયતનો વિસ્તાર અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની પ્રાદેશિક મર્યાદામાં લાવવામાં આવ્યો હતો. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે તે મુજબ, અરજદાર અને અન્ય લોકોને તારીખ ૦૧.૦૩.૧૯૮૬ થી અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની નોકરીમાં સમાવવામાં આવ્યા હતા. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અરજદારને સેન્ટ્રલ ઓફિસમાં હેડ ક્લાર્ક તરીકે નોકરીમાં

લેવામાં આવ્યા હતા. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે ડેપ્યુટી મ્યુનિસિપલ કમિશનર (વહીવટ) દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૧૭.૦૩.૧૯૮૬ ના હુકમમાં તેમના નામ તેમજ હેડ કલાર્કના હોદ્દાનો સંદર્ભ છે અને તે હુકમની નકલ આ સાથે જોડવામાં આવી છે અને તેને એનેક્સર-બી તરીકે અંકિત કરવામાં આવી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અરજદારને અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના હેડ કલાર્કના સંવર્ગ માટે નિર્ધારિત રૂ. ૧૪૦૦-૨૩૦૦ ના પગાર ધોરણમાં મૂકવામાં આવ્યા હતા અને તારીખ ૦૮.૦૨.૧૯૮૯ ના હુકમની નકલ આ સાથે જોડવામાં આવી છે અને તેને એનેક્સર-સી તરીકે અંકિત કરવામાં આવી છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, અરજદારને પગાર ધોરણ બાબતે કોઈ અન્યાય થયો ન હતો અને તેમની સાથે અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના હેડ કલાર્કના સંવર્ગના અન્ય કર્મચારીઓની સમકક્ષ વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૩. સામાવાળા નરોડા નગર પંચાયત તેમજ અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા વિધિવત જાળવવામાં આવેલી અરજદારની સમગ્ર સર્વિસ બુકની ફોટોકોપી આ સાથે એનેક્સર-ડી તરીકે જોડવાની પરવાનગી માંગે છે. સામાવાળા એવી અરજ કરવાની પરવાનગી માંગે છે કે, જો જરૂરી હોય તો, ન્યાયના

હિતમાં સુનાવણી દરમિયાન મૂળ સર્વિસ બુક રજૂ કરવાની
પરવાનગી આપવામાં આવે.

૪. સર્વિસ બુકના ધ્યાનપૂર્વકના અવલોકન પરથી સ્પષ્ટ થશે કે
અરજદારને એક સમયે નરોડા નગર પંચાયતના સેક્રેટરીના
હોદ્દાનો ચાર્જ આપવામાં આવ્યો હતો અને તારીખ
૦૧.૦૭.૧૯૮૨ થી રૂ. ૭૦૦ – ૪૦ – ૧૦૨૦ – ૧૨૦૦ – ૫૦
– ૧૩૦૦ – ૫૦ – ૧૫૦૦ નું પગાર ધોરણ આપવામાં આવ્યું
હતું. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે જોકે પાછળથી તારીખ
૩૦.૦૩.૧૯૮૩ ની તેની બેઠકમાં જનરલ બોડી દ્વારા પસાર
કરાયેલા ઠરાવ અનુસાર નરોડા નગર પંચાયત દ્વારા બઢતી
પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હતી, જેમાં એવી સ્પષ્ટ નોંધ કરવામાં
આવી હતી કે અરજદારને તારીખ ૦૧.૦૪.૧૯૮૩ થી શોપ
ઇન્સ્પેક્ટરના પગાર ધોરણમાં મૂકવામાં આવશે અને અરજદારે
સેક્રેટરીની વધારાની ફરજ બજાવવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું. બીજા
શબ્દોમાં કહીએ તો, નરોડા નગર પંચાયત દ્વારા અરજદારને
શોપ ઇન્સ્પેક્ટરના પગાર ધોરણમાં મૂકવામાં આવ્યા હતા.

૫. સામાવાળા અત્યંત આદરપૂર્વક રજૂઆત કરે છે કે અમદાવાદ
મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનમાં શોપ ઇન્સ્પેક્ટર અને હેડ ક્લાર્કના

સંવર્ગના કર્મચારીઓ માટેનું પગાર ધોરણ સમાન છે અને તેથી, અરજદાર નરોડા નગર પંચાયતમાં શોપ ઈન્સ્પેક્ટર હોવાથી તેમને અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના મહેકમમાં હેડ ક્લાર્ક તરીકે સમાવવામાં આવ્યા હતા અને રૂ. ૧૪૦૦-૨૩૦૦ ના પગાર ધોરણમાં નિયત કરવામાં આવ્યા હતા, જે શોપ ઈન્સ્પેક્ટર અને હેડ ક્લાર્કના સંવર્ગના કર્મચારીઓ માટે ઉપલબ્ધ હતું. સુનાવણી દરમિયાન ઉપર સંદર્ભિત સામાવાળા સત્તામંડળ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમો પર આધાર રાખવાની સામાવાળા પરવાનગી માંગે છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે તે મુજબ અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા તૈયાર કરાયેલ અને જાળવવામાં આવેલી સર્વિસ બુકમાં રૂ. ૧૬૦૦-૨૬૬૦ અને ત્યારબાદ હેડ ક્લાર્કના સંવર્ગ માટે નિર્ધારિત રૂ. ૧૪૦૦-૨૩૦૦ ના પગાર ધોરણની નોંધો દર્શાવવામાં આવી છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની નોકરીમાં સમાવવામાં આવ્યા પછી અરજદારને કોઈ નુકસાન થયું નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદાર પોતાના મોભા અને પગાર ધોરણથી સંપૂર્ણ વાકેફ હતા અને તેમણે સંબંધિત સમયે ક્યારેય તેનો વિરોધ કર્યો ન હતો. એ નોંધવું પ્રસ્તુત છે કે અરજદારે રૂ. ૧૪૦૦-૫૦-૨૩૦૦ ના પગાર ધોરણ સાથે સંમત થતી બાંહેધરી પર સહી પણ કરી

હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જોકે તે સમયે કોઈ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો ન હતો.

૬] એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે પગાર ધોરણ અને ઈન્ફીમેન્ટના મુદ્દાની પણ વિગતવાર તપાસ કરવામાં આવી હતી અને નોટિંગ વિભાગ તેમજ રૂ. ૧૪૦૦-૪૦-૧૮૦૦-ઈબી-૫૦-૨૩૦૦ ના પગાર નિર્ધારણની નકલો આ સાથે જોડવામાં આવી છે અને તેને અનુક્રમે એનેક્સર-ઈ અને એફ તરીકે અંકિત કરવામાં આવી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે પગાર પંચોની ભલામણોના અમલીકરણ પર તે આધારે ત્યાર પછી સમય સમય પર અરજદારના પગાર ધોરણો સુધારવામાં આવ્યા હતા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે પોતાના પગાર ધોરણનો સ્વીકાર કરનાર અરજદારે રજા માટે અરજી કરતી વખતે પણ તેનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને તેમના રૂ. ૪૭૫-૮૦૦ ના મૂળ પગાર ધોરણને દર્શાવતી આવી રજા અરજીની નકલ આ સાથે જોડવામાં આવી છે અને તેને એનેક્સર-જી તરીકે અંકિત કરવામાં આવી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તારીખ ૧૩.૦૫.૧૯૮૬ ની સદર અરજીમાં રૂ. ૪૭૫-૮૦૦ ના પગાર ધોરણ અને સેન્ટ્રલ ઓફિસ ખાતે હેડ ક્લાર્ક તરીકેના તેમના હોદ્દાનો ઉલ્લેખ છે. વધુમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે પમા

પગાર પંચની ભલામણોના અમલ પર રૂ. ૧૪૦૦-૨૩૦૦ થી રૂ.

૪૫૦૦-૭૦૦૦ માં પગાર ધોરણ સુધારતું ફોર્મ પણ આ સાથે

જોડવામાં આવ્યું છે અને તેને એનેક્સર-એચ તરીકે અંકિત

કરવામાં આવ્યું છે.”

૧૫. કોર્પોરેશન દ્વારા સદર સોગંદનામા સાથે રજૂ કરાયેલા સેવા રેકૉર્ડ્સ, જેમાં અરજદારની બાંહેધરી પણ સામેલ છે કે જેના દ્વારા તેમણે પગાર ધોરણ સુધારવાની સત્તા કોર્પોરેશનને આપી હતી અને જો કોઈ વધુ ચૂકવણી થઈ હોય તો તે વસૂલવાની મંજૂરી કોર્પોરેશનને આપી હતી, તેનું અવલોકન કર્યા પછી, વાદગ્રસ્ત નિર્ણયમાં કોઈ ખામી શોધી શકાતી નથી. તદુપરાંત, રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી કોર્પોરેશનની વિભાગીય નોંધ સૂચવે છે કે ભૂતપૂર્વ નગર પંચાયત દ્વારા અરજદારના પગારનું કંઈક ખોટું નિર્ધારણ કરવામાં આવ્યું હતું, જે કોર્પોરેશન દ્વારા સુધારવામાં આવ્યું હતું. સદર સોગંદનામામાં જણાવ્યા મુજબ પણ, ભૂતકાળમાં રજા માટે અરજી કરતી વખતે, અરજદારે વાદગ્રસ્ત નિર્ણય મુજબ કોર્પોરેશન દ્વારા આખરી કરાયેલા રૂ. ૧૪૦૦-૨૩૦૦/- ના સુધારેલા પગાર ધોરણને અનુરૂપ પોતાનું પગાર ધોરણ રૂ. ૪૭૫-૮૦૦/- દર્શાવ્યું હતું. આમ, ઉપરોક્ત હકીકતોને ધ્યાનમાં લેતાં, વાદગ્રસ્ત નિર્ણય આટલા વર્ષો પછી આ અદાલતના કોઈપણ હસ્તક્ષેપની માંગ કરતો નથી.

૧૬. ઉપરોક્ત કારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, અને કોર્પોરેશનના તારીખ ૦૮/૦૨/૧૯૮૯ ના વાદગ્રસ્ત નિર્ણય સામે સવાલ ઉઠાવવામાં અરજદારના પક્ષે થયેલા ભારે અને અસાધારણ વિલંબને ધ્યાને લેતાં, મારો એવો સુવિચારિત મત છે કે આટલા વર્ષો પછી અરજદારની તરફેણમાં કોઈ રાહત આપી શકાય નહીં. તે અનુસાર, હાલની અરજી વિલંબ અને ક્ષતિના આધારે તેમજ ગુણદોષ ના આધારે પણ નામંજૂર થવાને પાત્ર છે.

૧૭. ઉપરોક્ત તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, હાલની અરજી નામંજૂર કરવામાં આવે છે. રૂલ ૨૬ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

(મૌલિક જે. શેલત, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====